

Nathan Söderblom: Tal på Nobelbanketten

Talare

Nathan Söderblom
Ärkebiskop, nobelpristagare

Datum

10 december 1929

Plats

Grand Hôtel, Oslo

När jag skall betyga min tacksamhet för de vänliga ord, som här riktats till mig och min hustru, så rinner mig ovillkorligen i sinnet den första muntliga välkomsthälsning som norsk tunga bragte mig på denna resa till Norges huvudstad. Konduktören tar på kvällen hand om passen. Medan ännu natten var mörk, öppnades sakta dörren, och medan passen överlämnades, sade en vänlig röst på klingande norskt språk eftertänksamt. Meningarna togo varandra. De kommo så naturligt: »Välkommen till Norge, Herr Ärkebiskop. Måtte dagarna i Oslo bliva goda och lyckliga. Vi äro så glada allesammans över att Ärkebiskopen fick fredspriset. Gud välsigne Eder! Och så ville jag önska allt gott för hela Eder familj och dess medlemmar. Må de få hälsa och framgång i livet. Ja, jag önskar Eder allt gott, nu och framdeles.» Huvudet, som nätt och jämnt skönjdes i halvdunklet från korridoren, försvann. Dörren slöts sakta. Där lågo vi, min hustru i undre kojen, jag i övre, rörda in i hjärterötterna. Var det sant? Var det en dröm? Låt mig fråga samtliga ärade gäster på denna lysande fest: Har någon av Eder blivit väckt på detta sätt, och i så fall vilket land har hälsat Eder på samma vis välkomna? Jag vågar säga, att vi i Sverige känna lika hjärtligt och lika djupt, men vi komma oss nog knappast för att säga det. Det är skada. Vi behöva, särskilt när vi bli gamla och utfarna, all den uppmuntran och hjärtlighet som vi kunna få. Och språket! Jag har alltid tyckt att norska klingar som svenska i söndagsdräkt.

Även oavsett den heder, för vars skull jag denna gång kallades till Oslo, blev besöket meningsfullt. Visserligen är tiden alltför knapp för att, såsom vi önskade, besöka goda, beprövade vänner. Men något har jag ändå, trots förkylning och hosta, hunnit med. Jag har fått råka min älskte norske vän Lyder Brun. Jag har tjusats och gripits av skaparetanken och skaparekraften i Emanuel Vigeland's verk.

Ett huvudsakligt ärende var att ännu en gång i livet få besöka änkan efter Oslo ståtliga biskop, fru Betty Tandberg, född Ekeberg. Grieg lär ha kallat henne för

Norges mest musikaliska människa. Hon spelade med hög teknik och ett konstnärligt hjärtelag. Hennes väsen fick, när hon spelade, en lyftning, en inspiration, en samlad kraft, som en yttlig bekantskap icke kunde ana, men som ständigt fanns hos henne. Anhöriga och vänner kommo till henne med sina sorger och bekymmer och fingo huld medkänsla, men också anvisning och hjälp. Men med alla de toner som hon framtröllade ur mästarnes verk på sitt instrument, vilket jag idag ännu en gång fått smeka med handen i hennes änkehem, så ljöd dock den finaste tonen ur hennes egen själ. Saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud. Skall jag skvallra? Vi bodde i Oslo biskopsgård, den rymligaste i Norden så länge icke Nidarosbiskopens ännu bevarade borg återgår till sin ursprungliga bestämmelse. Vi hade kommit för en stor kyrklig högtid. Jag predikade i högmässan på söndagen i Vor Freisers Kirke. På aftonen väntade nya sammankomster. Jag var egoistisk nog att säga till Tandberg, då han frågade: »Nej, bjud ingen till middag, utan låt oss efter gudstjänsten och en promenad sitta ensamma vi fyra, för en gångs skull, i stillhet och fred.» Och det blev så, en oförgätlig samvaro. Efter måltiden spelade hon: Bach, Beethoven, Grieg. Hennes blick skådade i fjärran, den hamnade i ett stort norskt landskap, återgivet av en norsk konstnär. Sedan gick talet till de store norske diktarne, som tillhört vår ungdoms andliga näring. Biskopen återfördes till sin studenttid. Han tog fram Wergeland ur hyllan och läste och blev rörd. Vi lyssnade, och han grät, och han läste igen.

När vi i går kommo till fru Tandbergs hem, låg hon flämtande, utan medvetande. Redskapet var redan ur tjänst. Hennes ande kunde icke längre använda det. Men vi fingo stå och knäböja i hennes närhet och tänka på henne och tacka för vad hon varit och givit, och för att det förunnats oss att komma åtminstone till hennes dödsläger. Nu har hjärtat upphört att slå. Skulle något ytterligare behövas för att understryka den förpliktelse, som den mig tillerkända hedern medför, så ligger en dylik påminnelse av det innerligaste slag i det faktum, att, enligt vad hennes vårdarinna berättade, de sista ord, som hon ville själv skriva, och som hennes darrande hand nedtecknade, var en telegrafisk hälsning och lyckönskan till Uppsala.

När man färdas i Norge, är landskapet på ett egendomligt sätt talande. Jag tänker icke endast och närmast på de granna, svindlande landskapsbilderna med de höga bergen, som jag icke kan se utan att minnas en sammankomst för många år sedan i Syd-Skandinavien för kyrkligt samarbete i Norden. Någon beskärnade sig över de häftiga striderna mellan kyrkans två huvudriktningar i

Norge och manade oss till att bedja om försoning och endräkt mellan våra norska bröder. Då reste sig en av dem och yttrade: »Men de maa da huske, at vi bor icke i et flat land. Vi har høje bjerge och vi bruker store ord.» Utan tvivel har denna natur inverkat på lynne och historia. Men jag tänker också på de frodiga, leende ängderna, på bondgårdar och herrgårdar, på de små stugorna och de stolta träslotten, på den vita staden vid Trondhjemsfjorden, staden som utbreder sig kring Nidarosdomen, och vars namn alla här känna väl till. Jag tänker på huvudstaden vid Oslofjorden, skyddad av höjderna. Jag tänker på köpstäderna vid kusten med den säregna lukten av tjära och fisk. Det är betecknande, att Eder folksång talar om de tusind hjem. Man färdas här, och man tycker sig veta, vad människorna tänka och hava för sig, och vad som vederfares dem inne i hemmen och ute på vägarna. Sådana funderingar har man ju i varje land och i varje landskap. Men ingenstädes äro gårdarna och landskapet så talande som här i Norge, knappast ens i vårt fosterland, om jag undantager hemtrakterna och de landskap, som Selma Lagerlöf och Karlfeldt och några andra levandegjort. Och frågar jag efter anledningen, så blir svaret dubbelt. Sagorna och det norska hemmets litteratur i nyare tid. Jag har icke varit på Island, där ju också den flydda tiden lever kvar i folkets kunskap. Men jag färdades i somras med min maka upp efter Dovrebanan, naturligtvis i tredje klass, där publikum, vare detta sagt utan att vilja på något vis nedsätta eller underskatta någon av de här närvarande ärade värdarna och gästerna, där publikum ändå är nästan roligare än i andra klass. Man berättade för oss om orterna; där färdades kung Sverre, där vistades Skjule Jarl, där var det som helige Olav samlade folk och anhang. Man kände namnen på gårdarna och sagornas män och kvinnor, som bott i dem. Elisaeus Muller, ordförande i Vaerdalen, tog oss i sin bil från stationen till Stiklastad, icke utan en antydning från en vänlig fylkesman. Elisaeus Muller pekade på en gård: »Där låg hans son Magnus den gången han kom för att se platsen där fadern hade stupat.» Trots den knappa tiden höll jag fast vid föresatsen att få komma ut i Tröndernas land och besöka en av de stolta bondgårdarna. Vi åkte ut till bonden Sivert i Gervan vid Jonsvatn, änkling, med en präktig rad söner och en dotter, som gav oss läckerheter: fårbog och filbunke. Där spelades många instrument, en hel orkester. Vägvisaren var den bäste möjliga: Johan Böjer. En rad av hans böcker stod i bondens hylla – hemligheten av de norska hemskildrarnas stora, för de stora så kallade kulturspråken ofattligt stora upplagor. Jag köpte i bokhandeln här bredvid idag en bok, som har den stolta titeln »Norsk lyrikk i tusen år». Härtill kommer det norska hemmets diktare i vår tid: Jonas Lie, oförliknelig i hjärtats värme. Det finns sidor i hans böcker, som jag i ungdomen gruvade mig

att vända. Den helige Frans hörde ängeln spela i drömmen. Hade han tagit ett stråkdrag till, så hade Frans dött av vällust. Jonas Lie skildrar, häri jämförlig endast med Charles Dickens, utan stora ord det smärtsamma så sant, så hjärtslitande, att man nästan inte vågade läsa stycket till slut. När han kom till Påsk och nattvard i vår kyrka i Paris, var det som om något av hans hjärtas värme meddelat sig åt kyrkomenigheten. Hur hava vi icke läst och sjungit Bjørnstjerne Bjørnson? Och Alexander Kielland har visat oss sin värld. Johan Böjer är min reslektyr. Till sommarens minnen höra besöken under hans ledning till Gervan, till Femböringen från Nordlandet och till den båten, som på vimpeln fått namnet Den siste Viking, och till Nansens och Amundsens Fram. Landskapet blir här hos Eder levande och medvetet. Och språket förstå vi.

Skönast är modersmålet. Vi hoppas att få höra det ännu i dödsminuten. I detta ärekära folk förstår en var, att jag så känner och så talar. Skönast är hemlandets flagga. Dess färger, särskilt när vi skåda dem i främmande land, väcka till liv en här av känslor och minnen och intryck och tankar och framtidsideal. Kärast är den egna folksången, högtidlig hos oss, liksom vår folkkaraktär. Vi sjöngo den en gång på ett internationellt ungdomsmöte i Amsterdam. Man begärde vid en patetisk religiös avslutningshögtid att vi, kvartetten från Sverige, skulle sjunga någon andlig avskedssång. Vi kunde ingen. Man nödgade oss. Bättre brödlös än rädlös. Vi sjöngo Du gamla, du fria. Sedan allt var slut, kom en man emot mig och tog mig i famn och sade: »Sie haben mir das Evangelium ins Herz gesungen.» Men jag har idkat kritik och vetenskap och vet en smula vad objektivitet är, jag har sett mig om i historia och värld och litteratur. Och då måste jag säga: Det skönaste språket är det franska, den skönaste flaggan är det vita korset på röd grund, Danmarks, och den skönaste folksången, det är den norska. I marseljäsens melodien nästan lika medryckande, men svårare, och inte så fast, så stolt, och orden äro, särskilt när det gäller ett fredspris, alltför bloddrypande. Har ni märkt en sak med Ja, vi elsker? Melodin är så lagd, att den gärna börjas för högt. Man får svårt att nå upp till de högsta tonerna på slutet. Det är karakteristiskt. Det är det norska lynnets Over evne. Världen, freden behöver sitt Over Evne. Vi sjunga Ja, vi elsker.

Taggar

1920-tal, 1929, Man, Nobelpriset

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/nathan-soderblom-tal-pa-nobelbanketten>